Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 439/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen varoitusmerkintöjen saamisesta päivittäistavarakaupoissa myytäviin ultraprosessoituihin ruokiin

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mikko Kärnän/kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 439/2019 vp:

> *Mihin toimenpiteisiin sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen ryhtyy varoitusmerkintöjen saamiseksi päivittäistavarakaupoissa myytäviin ultraprosessoituihin ruokiin?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kirjallinen kysymys on siirretty sosiaali- ja terveysministeriöstä maa- ja metsätalousministerin vastattavaksi, koska elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskeva lainsäädäntö kuuluu maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Elintarvikkeesta annettavat tiedot ovat tärkeitä, koska niiden perusteella kuluttaja muodostaa käsityksen elintarvikkeesta ja tekee valintoja eri tuotteiden välillä. Elintarviketietoja koskeva lainsäädäntö on lähes täysin harmonisoitua EU-lainsäädäntöä ja näistä pakollisista tiedoista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1169/2011 (*elintarviketietoasetus*). Harmonisoinnilla varmistetaan, että kaikissa jäsenvaltioissa on voimassa yhdenmukainen lainsäädäntö. Lainsäädäntö ja sen valvonta takaavat osaltaan myös elintarvikealan toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman.

Kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen valmiiksi pakattujen elintarvikkeiden pakollisista merkinnöistä kuluttajan kannalta tärkeimpiä tietoja ovat ainesosaluettelo ja ravintoarvomerkintä. Ainesosaluettelo kertoo, mitä ainesosia elintarvikkeen valmistuksessa on käytetty. Ainesosaluettelossa ilmoitetaan kaikki elintarvikkeen valmistus- ja lisäaineet valmistusajankohdan mukaisen painon mukaan alenevassa järjestyksessä. Kuluttajat ovat myös kiinnostuneita siitä, missä ja miten ruoka on tuotettu ja tehty. Suuri osa kuluttajista toivoo nykyistä kattavampia tietoja elintarvikkeiden alkuperästä.

Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät ovat tärkeä tietolähde, kun ravitsemustietoa annetaan ravintoainetasolla. Ravintoarvomerkinnät ovat myös yksi keino pyrittäessä varmistamaan väestön korkeatasoinen terveydensuojelu. Kuluttaja tarvitsee valintojensa tueksi selvää, johdonmukaista ja näyttöön perustuvaa tietoa. Ravintoarvomerkintöjen avulla kuluttaja voi vertailla erilaisia elintarvikkeita ja tehdä oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta vastuullisia valintoja. Näistä syistä ravintoarvomerkintä säädettiin elintarviketietoasetuksella (EU) N:o 1169/2011 pakolliseksi lähes kaikkiin valmiiksi pakattuihin elintarvikkeisiin. Pakollisen ravintoarvotiedon tulee sisältää seuraavat tiedot: energia; rasva, josta tyydyttynyttä rasvaa; hiilihydraatit, josta sokereita; proteiini ja suola. Tiedot on esitettävä yhtenä kokonaisuutena samassa näkökentässä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 439/2019 vp

Lähes kaikki ruoka, jota syömme, on jollain tavalla prosessoitua. Prosessointi on ruoan valmistamista, esimerkiksi raaka-aineiden pilkkomista ja kypsentämistä. Teollinen prosessointi on ruoan valmistamista suuressa mittakaavassa. Ultraprosessoiduilla ruoalla tarkoitetaan elintarviketta, joka on valmis nautittavaksi, sisältää useita ainesosia ja on läpikäynyt monia valmistusvaiheita. Ultraprosessoidut elintarvikkeet sisältävä tyypillisesti runsaasti suolaa, sokeria ja/tai tyydyttynyttä rasvaa, säilyvät pitkään, ovat ravintoarvoltaan heikkolaatuisia ja tuottajalle korkeakatteisia ja usein niiden mainontaan panostetaan voimakkaasti. Tyypillisiä esimerkkejä ultraprosessoiduista elintarvikkeista ovat virvoitusjuomat, makeiset, sipsit ja keksit.

Elintarvikkeista aiheutuvia terveyshaittoja arvioitaessa prosessointiastetta keskeisempi tekijä on elintarvikkeen koostumus. Runsaat määrät tyydyttynyttä rasvaa, suolaa tai sokeria ovat terveydelle haitallisia siitä riippumatta, onko niitä käytetty elintarvikkeen ainesosana teollisuudessa vai kotona.

Elintarvikkeiden valmistuksessa saa käyttää vain hyväksyttyjä lisäaineita. Lisäaineen on läpikäytävä perusteellinen turvallisuusarviointi ennen kuin se hyväksytään käyttöön. EU:ssa elintarvikelisäaineiden turvallisuutta arvioi Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA. Kuluttaja saa tiedot elintarvikkeeseen käytetyistä lisäaineista elintarvikkeen pakkausmerkinnöistä. Valmistus- ja lisäaineet on mainittu ainesosaluettelossa painon mukaan alenevassa järjestyksessä. Lisäaineet ilmoitetaan käyttötarkoitusta osoittavan ryhmänimen lisäksi lisäaineen nimellä tai numerotunnuksella eli E-koodilla.

Koska elintarvikkeista annettavia tietoja koskevat vaatimukset ovat lähes täysin harmonisoitua EU-lainsäädäntöä, tulee niihin vaikuttamista jatkaa EU-tasolla. Kansallisia vaatimuksia, jotka on ennen niiden voimaan saattamista ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille, voidaan lähtökohtaisesti soveltaa ainoastaan kotimaassa valmistettuihin elintarvikkeisiin. Komissio voi kieltää jäsenvaltiota saattamasta kansallisia säännöksiä voimaan silloin, kun ne eivät täytä kansallisille pakollisille lisätiedoille EU-lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Elintarvikkeista annettavia pakollisia tietoja, erityisesti alkuperä- ja vastuullisuusmerkintöjä, on tarpeen kehittää EU-lainsäädännössä.

Elintarvikkeiden koostumusta ja kulutusta voidaan ohjata myös muulla tavoin kuin lainsäädännön avulla, esimerkiksi ravitsemussuosituksilla. Terveellisen ruokavalion tulee olla kaikille helppo vaihtoehto ja pyrkimyksenä on kaventaa kansalaisten terveyseroja. Elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen tarjoaman tiedon ohella voidaan käyttää myös taloudellisia ohjauskeinoja, kuten hallitusohjelman mukainen virvoitusjuomaveron nostaminen.

Helsingissä 29.1.2020

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä